

ЯПОНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ І УКРАЇНСЬКИЙ ПРАВОПИС

Резюме

Бондар О. Японські запозичення і український правопис.

Через велику кількість запозичень з японської мови до української гостро постала проблема створення чітких правил їх транслітерації і правопису. У статті досліджено наявні на сьогодні транслітеранійні системи і подано рекомендації щодо уточнення правил українського правопису, які ґрунтуються на фонетичному послідовно жіночому варіанті.

Ключові слова: японська мова, українська мова, правила транслітерації, правопис запозичень.

Summary

Bondar O. Japanese loanwords and the Ukrainian orthography.

Because of plenty of Japanese loanwords in Ukrainian there is the sharp problem to work out the accurate rules of transliteration and spelling. In the article the nowadays systems of transliteration have been investigated and recommendations on clarification of rules of the Ukrainian spelling, being based on a phonetic consistently womanish variant, have given.

Key words: Japanese phonetics, Ukrainian phonetics, transliteration.

В «Українському нравонісі» досить добре і детально опрацьовано написання слів іншомовного походження. Правила виділено в окремий, третій розділ, що охоплює 15 параграфів (§§86-100) [8, с.98-104]. Особливо деталізовані правила написання літер И та І в словах іншомовного походження. Однак за уважнішого розгляду стає зрозуміло, що всі ці правила зорієнтовані насамперед на європейські мови. Це підтверджується також і наведенням саме латинських літер як джерела транслітерації, наприклад, літера L (§86), G.H (§87), J (§90) і т.д. [8, с.98, 99-100]. Щодо транслітерації слів інших, неєвропеїських мов, то вони ніби за умовчанням прирівнюються до європейських.

Такий стан був цілком адекватний, коли кількість запозичень із інших неєвропеїських мов була невеликою. Проте за останні десятиріччя ситуація помітно змінилася. В першу чергу, це стосується запозичень із японської мови.

Загальновідомо, що запозичання зумовлені рядом причин, одним із найвагоміших з-поміж яких є провідна роль країни у науці та розробці новітніх технологій, а також економічна потуга цієї країни, мова якої стає джерелом запозичень. Безумовно, світовим лідером у цьому є США, тому найбільший потік запозичень спостерігаємо з англійської мови.

Країною № 2 щодо цього є Японія. Можна стверджувати, що в багатьох відношеннях Японія навіть є науковим і технологічним флагманом усього людства. Японія досягла високих показників економічного зростання за рахунок впровадження прогресивних технічних нововведень, зосереджуючи свої зусилля на високотехнологічному виробництві. У Японії, як і в деяких інших державах, є цілі наукові міста: Цукуба в префектурі Ібаракі з населенням до 200000 чоловік, створене ще 1960 року, Кейханна, що розташувалося на землях трьох префектур - Кіото, Осака і Нара, з населенням близько 410000 чоловік. Концентрація наукового потенціалу в Японії досягла 73 вчених-дослідників на 10000 чоловік людності. На третьому місці Німеччина - тільки 26 вчених-дослідників. Безсумнівні досягнення японської наукової та інженерної потуги в галузях розробки потягів на магнітній подушці, гібридних автомобілів, інтелектуальних транспортних систем, робототехніки, електроніки, фототехніки, космічних розробок і т. ін. Крім того, за останній час до Європи, і в тому числі й України, посиленними темпами стали проникати елементи традиційної японської культури, мистецтва, спорту, кухні тощо.

Усе це неодмінно повинно було позначитися і на процесах запозичання з японської мови.

Так, у довоєнний час у словниках української мови можна було відшукати лише три запозичення з японської мови - *єна*, назва грошової одиниці Японії, *харакірі*, ритуальне самогубство і *мікадо* - японський імператор. Це стосується, наприклад, «Російсько-українського словника» 1924-1933 рр., «Правописного словника», Г. Голоскевича [4]. У решті словників взагалі не зафіксовано жодного японського запозичення.

У повоєнний час в одинадцятитомному Словнику української мови [7], який донедавна вважався найбільшим і містив понад 130000 слів, подано лише 12 японських запозичень: *гейша*, *ієна*, *дзю-до* (в додатках), *івасі*, *карате* (в додатках), *кімоно*, *мікадо*, *рикша*, *самурай*, *синтоїзм*, *харакірі*, *цунамі*.

Але вже у Словнику іншомовних слів С. П. Бибик, Г. М. Сюті [1] нараховуємо 34 японських запозичення: *бонсай*, *бусидо*, *гейша*, *го*, *джіу-джитсу*, *дзен-буддизм*, *дзюдо*, *карате*, *ікебана*, *кабукі*, *камікадзе*, *караоке*, *кімоно*, *кото*, *мікадо*, *нецке*, *ніндзя*, *нунчаки*, *оригамі*, *рикша*, *саке*, *сакура*, *самурай*, *сенсей*, *синтоїзм*, *сумо*, *сямісен*, *танка*, *татамі*, *укійо-е*, *харакірі*, *хоку*, *цунамі*, *якудза*, а у Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Т. Бусела вже 50 слів, запозичених із японської мови, крім вказаних вище, також: *айкідо*, *гета*, *даймьо*, *дан*, *дзайбацу*, *дзори*, *катакана*, *но*, *рендзю*, *суші* (*сусі*), *сьогун*, *табі*, *хірагана*, *якудза* [3]. Щоправда, у словникові відсутні слова *бонсай*, *оригамі*.

Як відомо, процес запозичання не є одномоментним, а розтягнутий у часі [5, с. 35-36]. Перший етап його - це проникнення чужомовного слова не до української мови, а до українського мовлення. На цьому

етапі чужомовне слово є лише елементом мовлення, а не мовної системи. Другий етап - опанування чужомовним словом, яке відбувається через неодноразове вживання його в різних сферах і стилях, насамперед у ЗМІ та художній літературі. При цьому чужомовне слово передається фонетичними і графічними засобами мови-джерела з його семантичним, фонетичним, і граматичним засвоєнням. І третій, останній етап процесу запозичання - перехід слова до лексико-семантичної системи української мови, про що свідчить регулярність його вживання, словотвірна активність і наявність його в реєстрі словників.

Таким чином, може йтися про близько 50 японських запозичень до сучасної української мови, які вже пройшли всі три етапи запозичання. А проте чимало слів японської мови перебувають на другому етапі процесу запозичання. Це стосується таких, наприклад, слів, як-от: *бунраку*, *бусі*, *васабі*, *дайкон*, *іай*, *ікігамі*, *комі*, *ката*, *катана*, *кемпо*, *кендо*, *кой*, *котацу*, *кюдо*, *кьоген*, *майко*, *манга*, *норі*, *онсен*, *ронін*, *тофу*, *фу сума*, *футон*, *ханамі*, *шіацу*, *якіторія*. На них можна досить часто натрапити у ЗМІ, у творах художньої літератури, особливо у перекладах з японської мови, і навіть у міських вивісках, оголошеннях та написах назв продуктів у супермаркетах (*васабі*, *дайкон*, *кемпо*, *кой*, *тофу*, *якіторія*).

А якщо взяти гтгерший етап, проникнення, то у спеціальній літературі, у розмовах майстрів карате, театралознавців, культурологів і г. ін. можна почути ще понад сотню різних японських слів, переважно термінів, наприклад: *амае*, *варадзі*, *комаїну*, *мандзю*, *мі-ай*, *моті*, *нагіната*, *натто*, *обі*, *омікудзі*, *ракуго*, *рамен*, *сасімі*, *сейсін*, *сіккарі*, *сінкансен*, *соба*, *сьогі*, *сьодзі*, *сьорікен*, *сябу-сябу*, *сяку хаті*, *татамае*, *тедзу*, *темідзю* і багато інших. Звичайно, деякі з них гак і залишаться на першому етапі, наприклад, назви різних прийомів карате: *тяку-цукі*, *мае-гері-кекомі*, *усіро-мавасі-гері*, *уті-уде-уке*, *хатідзі-даті*, *юн-тсукі-но-тсукомі*, *ате-уті*, *куміте*, *маківара*, *рандорі*, *кіокусінкай*, *вадо-рю*, *тейсьо*, *таї-сабакі* і т. д. Їх вживають тільки спеціалісти. Чи назви понять з арсеналу ніндзя: *тенін*, *куноїті*, *сьорікен*, *некоде*, *кі-ай*, *кьо-мон*, *сюко*, *асіко*, *кусарігама*, *кагінава* і т. д., чи переважна більшість назв японських страв і продуктів, наприклад: *іне*, *коме*, *гохан*, *данго*, *дембу*, *кайсекі-рьорі*, *каю*, *какі-месі*, *конняку*, *мусубі*, *таке-но ко*, *фурікаке* і т. д. Але чимало з них має шанс подальшого розвитку.

Якщо ж взяти до уваги і численні власні назви - топоніми {*Токіо*, *Кіото*, *Йокогама*, *Осака*, *Саппоро*, *Хіросіма*, *Хонсю*, *Кюсю*, *Хоккайдо*, *Окінава*, *Кансай*, *Конто*, *Біва*, *Фудзіяма*, *Мацу сіма*, *Міядзіма*, *Сакурадзіма*, *Кійомідзу*, *Рьоандзі*, *Кінкакудзі*, *Роппонгі* та ін.), антропоніми (*Мурасакі Сікібу*, *Асіката*, *Мацу о Басьо*, *Йоса Бусон*, *Рьокан*, *Міямото Мусасі*, *Дзігоро Кано*, *Гітін Фунакосі*, *Хірохіто*, *Юкіо Місіма* та ін.), ергоніми («*Міцубісі*», «*Ніссан*», «*Ісудзу*», «*Ямаха*», «*Нікон*», «*Кавасаکی*», «*Соні*», «*Панасонік*», «*Тосіба*», «*Хітамі*», «*Фудзіцу*», «*Дайкін*», «*Кендзо*» та ін.), та хрононіми {*Хей-ан*, *Мейдзі*, *Сенгоку дзідай*, *Хейсей* та ін.), то ми збагнемо, що

японських запозичень в українській мові може сягнути кількох сотень, а це вже надто солідна кількість.

На нашу думку, правила написання іншомовних слів в «Українському правописі» зорієнтовані майже винятково на європейські мови і зовсім не враховують специфіки, наприклад, японської мови. Тому постає питання вдосконалення українського правопису шляхом введення в нього норм для передачі японських слів, яких наразі більше, ніж достатньо.

Запозичення пов'язані з двома мовами - мовою-джерелом, в даному разі японською, і мовою-метою, в даному разі українською. Через те транслітерація запозичень повинна задовольняти водночас дві протилежні тенденції: з одного боку, якнайточніше передавати звучання чужомовного слова, з іншого боку, відповідати артикуляційним можливостям української фонетичної системи. Крім того, слід також дотримуватися правописних традицій української мови, які склалися протягом тривалого розвитку.

Оскільки у словниках довоєнного часу зафіксовано лише три японські запозичення (*ена, мікадо, харакірі*), то про якусь послідовність в транслітерації японських слів голі говорити.

Розпочнімо з фонетичних особливостей мови-джерела. Японська мова у порівнянні з українською має приблизно однаковий склад вокалізму і вельми схожу також систему консонантизму. Слід, наприклад, зазначити, що приголосні японської мови, так як і української та інших слов'янських мов, мають диференційну ознаку твердості / м'якості, не властиву переважній більшості інших мов. А проте японська система консонантизму має такі звуки, артикуляція яких відрізняється від звуків української мови. Це насамперед звуки [с'], [д'], [т'], що позначають, наприклад, знаками хірагана し, じ, ち. Тверді їх відповідники артикуляційно практично не відрізняються від українських [с], [д], [т], а ось м'які мають більший ступінь м'якшення, так що язик займає середньопіднебінне положення. Фактично відбувається перехідне пом'якшення приголосних [с], [д], [т]. Акустично це сприймається як наявність шиплячих призвуків [ш'] [дж'] [ч'] подібних до м'яких звуків польської мови [ś], [dź], [ć]. Причому в японському жіночому мовленні акустично більше проявляються м'які свистячі призвуки [с'], [дз'], [ц'], а тому їх вимова близька, наприклад, до *Міцубісі, Міядзіма, Хітаці*, тоді як у чоловічому мовленні більше проявляються м'які шиплячі призвуки, що зближує їх із українською вимовою *Міцубіші, Міяджіма, Хітачі*. Таким чином, одна з головних проблем транслітерації японських запозичень – це передача японських особливо м'яких приголосних звуків, середньохрипких між українськими [с'] і [ш'], [дз'] і [дж'], [ц'] і [ч']. Їх можна позначити відповідно як [ʃ], [dʒ], [tʃ]. Ці звуки не становлять окремих фонем у японській мові, а є позиційними варіантами: [ʃ] фонемі <с>, [dʒ] фонемі <д>, [tʃ] фонемі <т>.

Український правопис не містить вказівок щодо передачі цих приголосних звуків японської мови в запозичених словах. Однак стосовно їх передачі склалася певна традиція.

У 50-80 рр. в передачі японських слів явно відчувається вплив російських правописних традицій, зокрема щодо передачі японських м'яких приголосних через с, дз за відомою системою кіридзі російського лінгвіста-сходознавця Є. Д. Поліванова, укладеною для російської мови в 1917 році, хоч використовувати її офіційно почали лише в 30-х рр., наприклад: *дзю-до, івасі, синтоїзм* (літера с передає твердий приголосний за правилом «дев'ятки»). Ця традиція відбиває японське жіноче мовлення. З 90-х рр. вона триває далі: *бусидо, ніндзя, рендзю, сямісен*. А проте поруч з'являються також інші написання, ближчі до японського чоловічого мовлення: *нунчаки, шіацу* (за традицією слід було б передавати ці слова як *нунтяки, сіацу*). Деякі слова вживають у паралельно можливих формах, наприклад, *суші* (частіше) і *сусі*. Слід зауважити, що транслітерація за чоловічим типом японського мовлення теж має досить давні корені, адже це стосується таких давніх запозичень з японської мови (через російську), як *джіу-джитсу, гейша, рикша*, що мали б за встановленою пізніше

Отже, в українській мові, головним чином під впливом російського написання, склалося два способи передачі японських особливо м'яких приголосних [ʃ], [dʒ]: 1) спосіб, що відбиває японську жіночу вимову (цей спосіб переважає) типу *Міцубісі, сямісен, Хонсю, Фудзіяма, дзюдо, ніндзя* та ін.; 2) спосіб, що відбиває японську чоловічу вимову: *Міцубіші, суші, шіацу, Фуджіцу* тощо. Особливо м'який приголосний [tʃ] може передаватися трьома способами: 1) спосіб, що ґрунтується на фонематичній zasadі транслітерації (така транслітерація донедавна була найпоширенішою і зафіксована у системі Поліванова), тобто передає власне фонему <т>, яка може реалізуватися також і в позиційному варіанті [tʃ], наприклад: *Хітаці, нунтяки, Тюгоку*; 2) за чоловічим варіантом: *Хітачі, нунчаки, Чугоку*; 3) за жіночим варіантом (непоширена): *Хітаці, нуцьяки, Цюгоку*.

Варто зазначити, що за останнє десятиріччя у передачі японських слів особливо на етапі проникнення частіше вдаються до способу, що передає чоловічий варіант японського мовлення, наприклад: *Ашікага, ашіко, Гічін, Міяджіма, Мусаїші, ушіро-мавасі-гері, учі-уде-уке, Фуджіцу, хачіджі-дачі, Шікібу, шурікен, чаван, чунін* та ін. Вочевидь це відбувається під впливом англійського написання, літери якого водночас виступають як одна з допоміжних абеток у японській мові (ромадзі), наприклад: *Ashikaga, Gichin, Miyajima, chawan, chunin, shambara*.

Таким чином, в сучасній українській мові склалися три способи передачі на письмі японських слів: фонетичний у двох різновидах -

жіночому та чоловічому — і фонематичний. Звичайно, оптимальним варіантом для вироблення правил транслітерації особливо м'яких звуків у японських словах є послідовне застосування якоїсь однієї засади. Тоді написання мало б такий вигляд (див. Табл.1):

Правописна засада		Написання		
		[ʃ]	[ɕ]	[ɕʰ]
Фонетична	Чоловіча	<i>Мицубіші</i>	<i>Фуджіяма</i>	<i>Хітачі</i>
	Жіноча	<i>Мицубісі</i>	<i>Фудзіяма</i>	<i>Хітаці</i>
Фонематична		<i>Мицубісі</i>	<i>Фудіяма</i>	<i>Хітамі</i>

Таблиця 1

Оскільки за фонематичною засадою передається тільки звук [ɕʰ], а випадків передачі [ɕ] як д взагалі не зафіксовано, то її слід відкинути відразу через непослідовність передачі інших особливо м'яких звуків, попри те що існує Єйльська система на латинській основі (автор Акіцу Танакадате), яка ґрунтується на фонематичній засаді, проте вона є маловживаною, незважаючи на намагання у самій Японії витіснити нею Гепбурнівський стандарт.

Залишається вибір з двох можливих варіантів фонетичної засади транслітерації - чоловічого і жіночого. В українському мовознавстві зробив спробу припасувати систему Поліванова до української мови І. П. Бондаренко у своєму «Українсько-японському японсько-українському словнику» [2]. Але в цьому випадку йдеться не про транслітерацію, а про практичну транскрипцію, яка переслідує іншу мету: якнайточніше передати звуковий склад чужомовних слів, а тому може містити додаткові літери та діакритичні знаки. Система Поліванова ґрунтується переважно на жіночому варіанті, попри те що у випадку з передачею [ɕʰ] використано фонематичний варіант. І це цілком зрозуміло щодо російської мови, у якій немає м'яких звуків [ш'] [ж'] [ц], а тому написання російською мовою *Мицубішіші*, *Фуджіяма*, *Хітаці* росіяни читали б як [мицубишыш], [фуджы́яма] (при цьому дж вимовляли б як два звуки, бо в російській мові немає африкати [дж], [хитацы], що було б, справді, надто далеким від японської оригінальної вимови¹.

¹ Слід зазначити, що наразі в російській мові подекуди фіксуються варіанти написання на зразок *Мицубішіші* та вимова [Мицубишыш] під впливом англломовного написання на зразок Mitsubishi.

В українській мові існують м'які шиплячі, щоправда, їх вживання обмежене позиційно: тільки перед [i], а перед іншими голосними [a], [y] лише при подовженні (*збіжжся, по піддашию, клочья*) за відсутності позиції м'яких шиплячих перед голосними [e], [o].

Англломовна система Гепбурна ґрунтується на фонетичній засаді у чоловічому варіанті. І це теж пояснюється особливостями фонетики англійської мови, а саме: наявністю тільки м'яких шиплячих.

В останній час розроблено кілька систем транскрипції японських слів (І. П. Бондаренко, М. С. Федоришин) та транслітерації (М. С. Федоришин, М. Івахненко та А. Шпігунов). Система транслітерації М. С. Федоришина являє собою цілком слушно перероблену Подівані вську систему: на позначення [ɕʰ] він використовує літеру ц, яка передає м'який звук [ц'], природний для української мови [9]. Тобто він переводить непослідовно фонетичну (у жіночому варіанті) систему Поліванова в послідовно фонетичну {*Мицубісі, Фудзіяма, Хітаці*}. Система транслітерації М. Івахненка і А. Шпігунова послідовно відбиває фонетичний підхід у чоловічому варіанті {*Мицубішіші, Фуджіяма, Хітачі*}. Обидві системи беззадоганні. Перша більше задовольняє фонетичну систему мови-мети, тобто української, адже всі м'які звуки становлять собою окремі фонеми <с>, <дз'>, <ц'>, які вживаються в будь-якій позиції, крім як перед <е>, <и>. Друга точніше передає акустичні характеристики особливо м'яких приголосних звуків мови-джерела, тобто японської мови, проте фонематичність м'яких шиплячих української мови послаблена, а їх вживання обмежене позиційно, насамперед позицією перед <і> і тільки в подовженому варіанті можлива також позиція перед <а>, <у>. Це значить, що транслітерація М. Івахненка і А. Шпігунова більше задовольняє мову-джерело, ніж мову-мету і природніше для української мови було б передавати відповідні японські слова як *сьогун, ніндзя, Цюгоку*, а не *шьогун, ніндзя, Чюгоку*.

Таким чином, українська мова займає проміжне становище щодо можливостей передачі японських особливо м'яких приголосних між Поліванівською та Гепбурнівською системами, а тому вживання тієї чи іншої системи, усуваючи одні недоліки, долучає інші. Інакше кажучи, з боку лінгвістичної придатності обидві системи можна оцінити як приблизно рівновартісні. Залишається тільки значний шлейф української транслітерної традиції щодо японської мови, що ґрунтується на фонетичній засаді (жіночий варіант), який і схиляє нас зупинити свій вибір на системі М. С. Федоришина. Щоправда, давно засвоєні слова доцільно передавати традиційно: *гейша, джйу-джитсу, рюкша, шіацу, суші*.

Інший не менш важливий аспект правопису японських запозичень - проблема написання літер и та і. За наявними правилами слова-апелятиви *jinja, saskimi, seishin, sikkari, shinkansen, shwiken, origami* слід було б писати *дзиндзя, сасімі, сейсін, сиккарі, синкансен, шюрікен, оригамі*,

що, безперечно, надто далеко від оригінального звучання [8: 101]. Понад те, деякі ті самі корені в словах доводиться писати то з літерою и, то з і, наприклад: *бусі* «воїн», але *бусидо* «кодекс честі воїна».

Сучасні правила написання и, і цілком відповідають особливостям європейських мов, адже в жодній європейській мові, яка виступає джерелом запозичень до української, крім слов'янських, диференційної ознаки твердості / м'якості немає. Тому всі правила написання и, і стосуються фонетичних особливостей української мови.

Зовсім інша річ - японська мова. У ній в деяких аспектах диференційна ознака твердості / м'якості виражена навіть яскравіше, ніж в українській мові, наприклад, щодо м'яких губних та задньоязикових: *byo.do*: 'мавзолей' і *bo.do*: 'заколот', *gaku* 'вчення, наука' і *gyaku* 'протилежний', *ku.do*: 'печера' і *kyu.do*: 'мистецтво стрільби з лука' і т. д. А перед голосною <i> </i> приголосні завжди пом'якшуються, бо звук, подібний до українського [и] взагалі відсутній у японській мові. При цьому фонеми <s>, <d>, <t> зазнають перехідного пом'якшення.

Через те, на нашу думку, щодо японської мови слід ввести правило, за яким при транслітерації вживали б тільки літеру і, незалежно від її позиції, наприклад: *дзіндзя*, *сасімі*, *сейсін*, *сіккарі*, *сінкансен*, *сюрікен*, *орігамі*, *цічаки*.

Щодо передачі звука [і] після голосних, то і стосовно японської мови актуальним залишається загальне правило §90, пункт 5, підпункт б) [8: 101], за яким і пишуть після голосного, за винятком, якщо це складне слово, у якому перша частина закінчується голосним, а друга частина розпочинається з [і]. При цьому, під складними словами слід розуміти тільки ті, що стосуються мови-мети, тобто української. Отже, слід писати *комаїну*, хоч це слово в японській мові і складається з двох основ *кома* і *ту*, а тим більше *Фукуї*, *таї-сабакі* тощо, коли [і] належить до одного слова.

Японська мова		Українська транслітерація	Приклади
[i]	після приголосних	i	<i>сінкансен, ніндзя, орігамі, цімакі</i>
	після приголосних	ï	<i>комаїну, Фукуї, таї-сабакі</i>

Таблиця 5

Література

1. Бибик С. П., Слота Г. М. Словник іншомовних слів. - Харків: Фоліо, 2006.
2. Бондаренко І. П., Хіно Т. Українсько-японський японсько-український словник. Навчальний словник японських ієрогліфів. К.: Альтернативи, 1998.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / За ред. В. Т. Бусела. - К.: Ірпінь, 2007.
4. Голоскевич Г. Правописний словник. - Харків, 1929.
5. Крысин Л. П. Иноязычные слова в современном русском языке. М.: Наука, 1968.
6. Російсько-український словник. - К., 1924-1933. - Т.1-3.
7. Словник української мови. - К.: Наук, думка, 1970-1980. Т.1-11.
8. Український правопис. - К.: Наук, думка, 1993.
9. Федоришин М. С. Українська транскрипція японської мови. - Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 1994.
10. Шпігунов А., Івахненко М. Японська фонетика та українська транслітерація [Цит. 2010, 7 квітня] <http://uanime.org.ua/article/j_ap-ukr_translit.html>

№ за/п	Японське написання	Звук	Українське написання	Звук	Приклади
1.	シ	[ʃ]	с	[с']	<i>Міцубісі, сьогун, Хонсю, сямісен</i>
2.	ジ	[dʒ]	дз	[дз']	<i>Фудзіяма, Кітадзю, рендзю, ніндзя</i>
3.	チ	[tʃ]	ц	[ц']	<i>Хітаці, Намбокуцю, Цюгоку, нуццяки</i>